

حق حیوان بر انسان

پیامبر گربه‌ی تشنه‌ای را سیراب کرد و بعد وضو گرفت

فقه پویای اسلامی، همان طور که برای هر مخلوقی حرمت و حقی قائل است برای حیوانات نیز حقوقی را تعریف کرده که به عهده‌ی انسان ها نهاده شده است. بخشی از این حقوق را که مطابق احادیث روایت شده است به نقل از کتاب مفاتیح‌الحیة در ادامه می‌خوانید:

اهمیت حقوق حیوان

به گواهی آیات و سخنان پیشوایان معصوم (که درود خدا بر آنان باد) حیوانات نیز از شعوری مطابق با وجود حیوانی خود بهره‌مند و دارای احساسات و عواطف‌اند؛ از همین رو حرمت دارند. آدمیان هم در برابر بهره‌برداری از آن‌ها به رعایت احترام ذاتی و حق حیات آن‌ها مکلف‌اند و از سوی پروردگار حقوقی بر عهده دارند و فقه اسلامی یک نوع از حقوق واجب بر انسان را حقوق حیوانات دانسته است.

امام صادق (که درود خدا بر او باد) فرمود: «هر چند خدا حیوانات را بی ادراک آفرید، اما چهار خصلت را به آن‌ها عنایت کرد: شناخت خالق خود، شناخت چگونگی پی جویی روزی، شناخت نر از ماده و ترس از مرگ.»

بدیهی‌ترین حقوق آن‌ها که مقتضای حق حیات آن‌هاست، آماده سازی آب، غذا، مکان مناسب و تأمین آرامش و امنیت شبانه است. مصون داشتن حیوان از آزار و اذیت در بهره‌برداری و وارد نکردن صدمه و آسیب بر پیکر حیوان و حرمت گذاری حیوان، از حقوقی است که شرع مقدس اسلام با تعبیرهای گوناگون و در قالب احکام تکلیفی به آن‌ها سفارش کرده و حمایت از این حقوق را از مسلمانان خواسته است و رعایت آن‌ها بر مالک حیوان و دیگران و در مواردی بر حاکم شرع نیز واجب است. فقها آب و غذا دادن به حیوانات را در مواقع ضروری واجب و در غیر آن را مستحب شمرده اند.

امام کاظم (که درود خدا بر او باد) می‌فرماید: «خدا را درباره زبان بسته‌ها در نظر بگیرید. به آن حضرت عرض شد زبان بسته‌ها کدام‌اند؟ فرمود: گوسفند، گربه کبوتر و امثال این‌ها.»

حق دوستی حیوان بر انسان

حیوانی که به دست انسان پرورش یافته به گونه‌ای حق دوستی دارد که سزاوار توجه است؛ از این‌رو در فقه چنین آمده است: کراهت دارد انسان حیوانی را که خود پرورش داده سر ببرد.

محمدبن فضیل می‌گوید: «به امام رضا علیه‌السلام عرض کردم من قوچی را برای قربانی پرورش دادم و چون آن را گرفتم و برای ذبح خواباندم به من نگریست دلم برایش سوخت، سپس سرش را بریدم. آن حضرت فرمود: کار تو را نمی‌پسندم نباید حیوانی را بپروری، آن گاه سرش را ببری.»

تقدم برطرف کردن تشنگی حیوان

اگر حیوانی تشنه در معرض مرگ است و آب به اندازه‌ای نیست که انسان هم حیوان را سیراب را کند و هم وضو بگیرد، حکم فقهی می‌گوید در برخی موارد باید حیوان را سیراب کند، و به جای وضو تیمم کند.

امیر مؤمنان (که درود خدا بر او باد) می‌فرماید: «پیامبر وضو می‌گرفت گربه‌ای نزد او آمد؛ پیامبر دانست که آن حیوان تشنه است، پیامبر ظرف آب را به سوی حیوان برد و آن آب را نوشید سپس پیامبر وضو گرفت.

امام صادق (که درود خدا بر او باد) فرمود: «زنی بدین سبب گرفتار عذاب الهی شد که گریه‌ای را بست تا از تشنگی جان داد.»

پاداش سیراب کردن حیوان

از پیامبر نقل شده است که فرمود: «در سفر معراج چون به بهشت می‌نگریستم زن گنهکاری را دیدم و از حالش پرسیدم گفته شد وی از کنار سگی تشنه برب چاهی می‌گذشت؛ او برای سیراب کردن حیوان چادر خود را به درون چاه آویخت و چون آب چاه به آن نفوذ کرد، با فشردن چادر بر دهان سگ او را سیراب کرد؛ خدا هم زن را با این عمل آمرزید.

همچنین از رسول خدا پرسیدند آیا نیکی کردن به حیوانات پاداش دارد؟ فرمود: آری برای خنک کردن هر جگر تشنه، پاداشی است.

امام باقر (که درود خدا بر او باد) می‌فرماید: «خدای متعال سیراب کردن تشنگان را دوست دارد، و کسی که حیوان تشنه‌کام یا جز آن را سیراب کند خدا او را در روزی که جز سایه‌ی او نیست، در سایه‌ی عرش خود جای می‌دهد.»

سفارش به تأمین غذای حیوان

بر مبنای فقه اسلامی هرگاه کسی مالک حیوانی شود بر او واجب است نیازهای آن حیوان را بر آورد. در این حکم فرقی میان حیوان حلال گوشت یا حرام گوشت و پرند و غیر پرند نیست، زیرا حیوان، تشنه و گرسنه می‌شود و حق حیات دارد.

امیر مؤمنان در شب نوزدهم ماه مبارک رمضان که مهمان دخترش ام کلثوم بود، درباره مرغابی خانه به دخترش فرمود: «دخترم، موجودی را که دربند کرده‌ای زبانی ندارد تا هرگاه تشنه یا گرسنه شد نیاز خویش را بیان کند، پس خوراک و آبش را به‌موقع تأمین کن یا آن را رها کن تا از گیاهان صحرا بخورد.»

اهمیت حمایت از حیوانات شیرده

توجه به حیوانات شیرده اهمیت بیش‌تری دارد؛ زیرا مراعات حقوق آن‌ها، ادای حق دو حیوان است؛ شیرده و شیرخوار. حیوان بر اثر ضعف جسمانی و خطرهایی که او را تهدید می‌کند و آسیب‌پذیری، نیاز به حمایت بیش‌تری دارد. یکی از یاران پیامبر نقل کرده است که شتری شیرده را به رسول خدا هدیه کردند. ایشان فرمودند تا آن را بدوشم من نیز آن را سخت دوشیدم. آن حضرت که زیاده روی مرا در دوشیدن آن حیوان دید فرمود: «این گونه ندوش! برای بچه‌ی او نیز سهمی بگذار؛ گاهی دوشیدن تمام شیر حیوان موجب اذیت خود حیوان نیز می‌شود.»

حمایت از حیوان شیرده تنها به حیوان حلال گوشت اختصاص ندارد بلکه هر حیوانی مانند سگ که نگهداری آن اجمالاً نهی شده، اگر شیر ده باشد مورد حمایت است. هنگام عزیمت سپاه اسلام برای فتح مکه، رسول خدا سگی را دید که به خاطر بچه‌هایش زوزه می‌کشد و آن‌ها شیر مادرشان را می‌خوردند، به جعبل بن سراقه فرمود تا در برابر آن حیوان بایستد و از آن مراقبت کند تا مبادا سپاهیان که از آن‌جا می‌گذرند به آن حیوان و بچه‌هایش آسیبی برسد.

ویرایش: پرتال آموزش و ترویج سازمان دامپزشکی کشور

منبع: خبرآنلاین، به نقل از کتاب "مفاتیح الحیة" نوشته‌ی آیت‌الله جوادی آملی